

“Montessorionderwijs op afstand: niets doen is geen optie!”

Door: [Jaap de Brouwer](#) en Patrick Sins

De coronacrisis dwingt leraren om het onderwijs op een andere manier te organiseren. Dat geldt ook voor het montessorionderwijs. Maar hoe geef je op afstand invulling aan het montessoriconcept? Hoe doen montessorileraren dat? Om deze vragen te beantwoorden organiseerden we onlangs een online Meet & Greet voor montessorileraren. Bijna 50 montessorileraren melden zich aan om met elkaar van gedachten te wisselen. “*Onze leerlingen hebben een voorsprong wat betreft het thuisonderwijs. Ze zijn gewend aan de zelfstandigheid en het mede vormgeven van hun eigen leerproces.*” Maar volgens de montessorileraren is dat slechts één kant van het verhaal. Een verslag van een boeiend gesprek over montessorionderwijs op afstand.

Montessorileerlingen hebben een voordeel

De leraren zijn erg te spreken over hoe zelfstandig hun leerlingen thuis aan de slag zijn en dat ze willen leren. Zo horen ze van ouders dat hun kinderen een drang hebben om aan de slag te gaan met hun werk. Een van de aanwezige leraren vertelt dat leerlingen graag willen leren: “dat zagen we al op school, maar dat ervaren ouders nu thuis ook.” De kinderen hebben behoefte aan werk. Kinderen kunnen thuis doorwerken waar ze op school gebleven waren. De aanwezige leraren vinden zelf dat montessorileerlingen een voordeel hebben ten opzichte van leerlingen op reguliere scholen. “Dat is terug te voeren naar het eigenaarschap dat kinderen hebben over hun eigen leren. Ook zijn de kinderen gewend dat ze veel vrijheid krijgen op school. De vrijheid om je eigen werk te kiezen, het werk in je eigen tempo te maken of op een bepaalde volgorde. De kinderen maken bewijswerkjes wanneer zij denken dat ze een doel zich eigen gemaakt hebben. Die combinatie van eigenaarschap en vrijheid komt nu goed van pas, het is in die zin niet anders dan op school.”

Wat montessorileren dan ook *niet* doen is leerlingen naar huis sturen met een grote hoeveelheid werk. Dat is veel te veel gericht op het product. Veel meer laten ze leerlingen zelf hun werk kiezen. Een school heeft bijvoorbeeld digitale kasten ingericht waar kinderen hun werk uit kunnen kiezen. Zo kan de keuzevrijheid in het schoolwerk ook thuis worden gehandhaafd. De kinderen plannen zelf hun werk in en kunnen, in de meeste gevallen, ook zelf aangeven wanneer zij een instructie nodig hebben van de leraar. “De kinderen zijn gewend aan het zelfstandig werken, het zelf plannen van je werk en daarin je eigen keuzes maken. De meeste kinderen kunnen goed aangeven wat hun behoeftes zijn. Dat deden ze op school ook al en onderwijs op afstand maakt daar geen verschil in.”

Montessorionderwijs is voorbereiden op het leven

Een groot gebrek is de toegang tot montessorimaterialen thuis. Maar montessorileraren zijn creatief. Zo is er een onderbouw leraar die de zintuigelijke materialen met huis, tuin en keukenmateriaal laat namaken. “Je kunt van allerlei materialen seriën en ordenen van groot naar klein of sorteren op kleur. Daar heb ik nu niet persé het montessorimateriaal voor nodig. Ook laat ik ze appels schillen, helpen met koken of huishoudelijke taakjes uitvoeren. Werk dat ze anders in onze onderbouwgroep doen, kunnen ze nu thuis ook doen.” Ook zijn er scholen waar ze montessorimateriaal uitdelen die leerlingen mee naar huis mogen nemen. Zo kunnen de kinderen ook thuis aan de slag met het materiaal. De leraar begeleidt de kinderen op afstand.

Leraren onderschrijven verder het belang om aandacht te besteden aan de pedagogiek van het montessorionderwijs. Ook voelen leraren de ruimte en de noodzaak om tijd te besteden aan andere vakken. “Overspoel kinderen niet alleen met taal- en rekenopdrachten. Nu moeten we juist de kans grijpen om het kosmisch onderwijs meer aan bod te laten komen. Stuur ze de tuin in met een onderzoeksvraag, leer ze de tuin verzorgen of op zoek te gaan naar bijzondere insecten.” Een andere montessorileraar gaat hierop door en zegt: “Het afstandsonderwijs biedt een goede mogelijkheid om school en thuis mooi op elkaar aan te laten sluiten. In bijvoorbeeld het bakken van een taart zit zoveel onderwijs verstopt. We vergeten soms waarvoor we bijvoorbeeld leren rekenen. Als je samen met je broertje, zusje of vader en moeder een taart bakt, dan ben je niet alleen met onderwijs bezig. Je richt je daarmee op het opvoedkundige gedeelte van het montessoriconcept, zoals jezelf verzorgen of het zorgen voor anderen. Ondertussen wordt er ook gerekend en gelezen. Datzelfde geldt voor het werken in de tuin of het uitvoeren van huishoudelijke taakjes.” De leraren vinden dat zij een cruciale rol spelen om ook dit soort opdrachten mee te geven waar kinderen thuis aan kunnen werken: “Montessori-onderwijs gaat over meer dan alleen het les krijgen in de basisvakken taal en rekenen. Het is een voorbereiding op het gehele leven. We moeten dat ook aan de ouders laten zien.”

De montessorileraar is onmisbaar

Een groot gemis vinden de leraren het observeren, het contact met de kinderen en het direct afstemmen van lesjes. “Nu zie je vaak het eindproduct, maar mis je het gehele proces naar zo’n eindproduct toe. Hoe heeft het kind zijn werk aangepakt, waar liep hij tegen aan en wat kon hij zelfstandig? Via de digitale weg zijn dit soort zaken toch lastiger te observeren. Zo kun je bijvoorbeeld tijdens een instructie moeilijker contact maken, je weet niet precies of de kinderen het lesje doorhebben. Dat soort zaken observeer je normaal gesproken in de groep en speel je op in. Nu kan dat niet. Dat is een groot gemis, omdat het volgen van het leerproces juist zo essentieel is in ons onderwijs.” Een andere leraar stelt dat ze nu veel meer woorden nodig geeft om iets uit te leggen: “Ik sta vooral op ‘zenden’ als ik contact heb met een kind. Dat is eigenlijk niet wat ik wil. Ik wil luisteren, voelen en dan pas onderwijzen, maar via een scherm gaat dat nu eenmaal iets lastiger.”

Leraren zien dat zij onmisbaar zijn om montessorionderwijs goed vorm te geven. “Het gaat om het bieden van structuur en organisatie aan de ene kant én het op weg helpen naar zelfstandigheid aan de andere kant. Dat is een delicate balans, waar de rol van leraar cruciaal in is.” De cruciale rol van de leraar komt ook naar voren als leraren aangeven dat ze momenteel niet dé begeleiding kunnen geven aan kinderen die extra ondersteuning nodig hebben: “Je verwacht dat alle kinderen zelfstandig kunnen werken, maar nu merk je dat niet alle kinderen dat even goed kunnen. Normaal gesproken begeleid je deze kinderen in de groep op maat. Daar heb je nu minder kans voor. Je doet een groot beroep op de ouders. Kinderen die een voordelige thuissituatie hebben krijgen meer ondersteuning dan kinderen die dat niet hebben.” Een leraar slaat de spijker op zijn kop: “Je ziet nu als leraar dat je onmisbaar bent.”

De kern

Bijna alle montessorileraren zijn het erover eens dat montessorionderwijs op afstand kan. De taken en opdrachten worden afgestemd op het individuele kind, er is vrije werkkeuze en kinderen kunnen in hun eigen tempo zelfstandig werken. Maar dat is slechts de technische uitvoering van het montessoriconcept. Het werkelijke belang zit hem in het werk van de montessorileraar; het contact, het afstemmen van de les, het observeren van het proces en het kind begeleiden naar zelfstandigheid. Dat zijn cruciale aspecten van het montessorionderwijs

die momenteel minder uit de verf komen. Dat wordt ook gevoeld door de leraren: “Montessorionderwijs op afstand kan meer dan prima, maar het moet niet te lang duren omdat we ons anders te éézijdig richten op het verwerken van een stapel opdrachten en taken, terwijl het veel meer is dan dat. Aan de begeleidingstaak komen we nu eigenlijk onvoldoende toe, terwijl dat de kern van ons vak maakt.”

De online Meet & Greet met montessorileraren vond plaats op 9 april 2020. Er was eerst een plenair gedeelte waarin enkele prangende vragen over montessori en afstandsonderwijs besproken werden. Vervolgens gingen de leraren in kleine groepjes uiteen om met elkaar in gesprek te gaan over het vormgeven aan montessori-afstandsonderwijs.

Er komt een follow-up Meet & Greet waarin we ons meer willen bezig houden met de pedagogiek van het montessorionderwijs op afstand: wat maak je nu mee en wat neem je mee na de coronacrisis? Datum volgt nog.